

JURNAL

PENTRĂ PERSINDIPEA ȘTIINȚELORȘ NATURALE ȘI ESAKTE, ÎN TOATE KLAȘELE

Pedigeatș
BCU Cluj / Central University Library Cluj
de

PROFESOR DOCTOR IULIUS BARASH.

№. 42. (Anșlș alș treilea) **Бскрешті** **15 Noembrie, 1858.**
Компидереа: Despre Stșdii astronomice. — Аерлș оръвисș — Писика. — О плантș care se плімеъ. — Команикацини sciентifice мичі.

Stșdii astronomice.

Despre infuziуа корпсриlorș черешті, vnslș аsspra аltsia.

(Șрmare.)

În timșurile antice și kiarș în secolele de mizлокș, nіnz nș s'a kșnoskștș kș kometele sntș nіște корпсрї черешті care аș o invіrtire periodikș, popoliі și kiarș sariengii d'atsнчї kpedea kș kometele sntș nіute meteore (vizіoni) care vesteskș sosipea șnșї evenimentș mare în lume, fie bșnș saș рѣș. — Kometa care s'a vșzștș în anșlș 59 dșnș Xp., а vestitș (dșne kpedingъ kontimporanilorș) moарtea tiranșlї *Neron* (beste bșnș); darș înainteа nășterii tiranșlї *Mitpidate* iarș s'a арѣtatș асeastъ kometъ (beste pea). — Ла moарtea lșї *Cesapș*, а vestitș o kometъ înлугареа lșї în olimpnșlș zeitъциlorș! — În anșlș 1337, ne povestemte o kronikș, s'a арѣtatș în черѣ o koadъ de пѣznș (o kometъ), care а vestitș o черартъ întpe императорș și papa. Евреїі, адаогъ kronikарлș, care аș autentatș în xpma асesteї черте sosipea *Mesiei* lorș, аș fostș bșnșїци kș nș voeskș bine императорлșї; асeastъ bșnșїалъ s'a întpřitș prin o ploae de sіncș че а kѣzștș; de асееа în totș имперїлș, Евреїі аș fostș inkimї și аршї de viі. — Іатъ în че derpadajіsue адвче ignoranța și nepozіea, nș nșmaї ne vñș omș, чї ne тоїт

kontemporanii znei veakă întrepră! — Iată kîtz neporocîre, kîtz nedreptate și kîte lakrimi prodăce aचेastz înporanuț kîndă. este asociatz kx sora sa चेा ख्रिचोअस, adîkz kx intoleranuț în लखर्रिणे रेलिजिे! Apoi लखर्रि त्रिस्त! Aचेते neporocîri nă ले a खररिठ zne omă sinrăpă či o पाजिणे इतरेग, adîkz miî de oameni इतरे कारे अं fostă वृत्रिनिं शि कोनिं नेविनोवुं कारे s'a त्रिातं शि s'a अपसं दे वी! — Dară लसगि-ने स॒ ने देप॒र्रि॒त॒म॒ क॒ वेदे॒रे॒ा पो॒अ॒स॒त्र॒ द'अ॒चे॒स॒त॒ स्पे॒क॒त॒को॒ळ॒ ग॒रो॒अ॒व॒! — ल॒स॒गि-ने स॒ खि॒त॒म॒ क॒ ख॒मा॒नि॒ते॒ा a न॒ख॒त॒ क॒डे॒ा नि॒न॒ ल॒ अ॒चे॒स॒त॒ ग॒रा॒द॒ दे॒ दे॒ग॒पा॒जि॒णे स॒त॒नि॒ड, ल॒ अ॒चे॒स॒त॒ ग॒रा॒द॒ दे॒ ब॒र-॒वा॒रि॒स॒म॒ इ॒ग॒रो॒जि॒तो॒र॒; शि स॒ वे॒नि॒म॒ इ॒र॒थुं ल॒ ति॒म॒ख॒रि॒णे नो॒अ॒स॒त्रे, ल॒खि॒ना॒ते॒ de ल॒खि॒ना॒ ति॒लिंग॒े, शि इ॒स॒ख॒स॒रे॒ग॒त॒ de तो॒ले॒र॒ण॒ा क॒रे॒दि॒गि॒लो॒र॒ शि॒ de॒ फि॒ल॒ान॒त्रो॒नि॒!

În timnăriile noastre, cometele nă mai sîntă prîvite ka profeciî de neporocîre. Kiară omăă ordinară se zîtz la dînselo kx o खरिोसि॒ते, dară nă kx स॒नि॒म॒, शि न॒स॒मा॒ अ॒मा॒तो॒रि॒ de॒ वि॒न॒ळ॒ व॒न॒, se ब॒ख॒र॒ de॒ वे॒दे॒रे॒ा लो॒र॒, zikîndă kx kîndă s'arată o kometz, अ॒थ॒चि॒ se॒ फा॒चे॒ वि॒न॒ळ॒ दे॒लि॒का॒त॒; इ॒स॒ ने॒पे॒रे॒ख॒रि॒ते॒ा ख॒मे॒ते॒ळ॒ लो॒र॒ a इ॒स॒ख॒त॒ în inima ख॒पो॒a din॒ अ॒स॒त्रो॒मि॒ नो॒मि॒रि॒, o ते॒मे॒रे॒ दे॒स॒त॒ळ॒ de॒ से॒रि॒ओ॒स॒ de॒ कारे॒ वो॒म॒ वो॒रि॒ चे॒वा॒ अि॒चि॒.

Sîntă întpr'adevăr znelo din komete kare în खरस॒ळ॒ क॒रि॒एरि॒ लो॒र॒ s'anponio prea म॒ळ॒त॒ de॒ न॒मि॒त॒. Kometa kare s'a अ॒र॒त॒त॒ în॒ अ॒न॒ळ॒ 1770, s'a अ॒पो॒नि॒at de॒ न॒मि॒त॒ prea॒ म॒ळ॒, adîkz अ॒पो॒अ॒ने॒ न॒स॒मा॒ अ॒ति॒ क॒it॒ este॒ ल॒ख॒ना॒ दे॒ना॒प॒te॒ de॒ नो॒. — Ko-॒me॒ta ल॒खि॒ *Beta* शि॒ अ॒चे॒ा a ल॒खि॒ *Alei* s'अं अ॒पो॒-॒नि॒at॒ पो॒ate॒ शि॒ मा॒i॒ म॒ळ॒त॒ de॒ न॒मि॒त॒. — A॒मा॒ dară॒ अ॒स॒त्रो॒मि॒ शि॒ a॒ फ॒ख॒त॒ इ॒त॒रे॒वा॒रे:॒ दा॒क॒ se॒ पो॒ate॒ इ॒ति॒म॒ला॒ व॒r'ो॒ दा॒tz॒ ka॒ o॒ अ॒से॒मे॒ने॒a॒ ko॒me॒tz॒ अ॒पो॒नि॒इ॒ड-॒se॒ fo॒ap॒te॒ म॒ळ॒त॒ de॒ न॒मि॒त॒, स॒z॒ फ॒क॒t॒ व॒रे॒ o॒ व॒ळ॒त॒मा॒रे॒ ख॒रि॒tz॒ ने॒ ग॒लो॒व॒ळ॒ नो॒स॒r'॒? Adîkz॒ kîndă॒ va॒ fi॒ ko॒me॒ta॒ मि॒क॒, स॒z॒ का॒z॒ ने॒ste॒ न॒मि॒त॒ (॒p॒ase॒ fi॒इ॒ड॒ क॒त्रे॒ न॒मि॒त॒ प्रि॒न॒ न॒खे॒रे॒ अ॒त्रा॒क॒-॒जि॒ने॒i॒ sa॒le), अ॒थ॒चि॒ ने॒पे॒रे॒मि॒त॒ k॒ o॒ स॒z॒ ख॒रो॒-॒वे॒अ॒sk॒ o॒ मा॒रे॒ ना॒प॒te॒ a॒ न॒मि॒त॒ळ॒, इ॒ग॒रो॒नि॒ड॒ स॒व॒ळ॒ र॒शि॒ने॒ले॒ sa॒le॒ मि॒ल॒ि॒ओ॒ने॒ de॒ ति॒ण॒ge॒ वी:॒ sa॒z॒ ka॒ ko॒me॒ta॒ म॒ळ॒क॒r'॒ मि॒क॒, स॒z॒ का॒z॒ în॒ ओ॒चे॒अ॒. प्रो॒द॒खि॒इ॒ड॒ प्रि॒न॒ अ॒चे॒ा॒ ति॒चे॒ व॒र॒स॒त॒रि॒ ग॒रो॒-॒अ॒वे॒ अ॒ले॒ अ॒ने॒लो॒र॒ ओ॒चे॒अ॒ळ॒ अ॒ख॒ना॒ क॒on॒ti॒ने॒न्स॒-॒ळ॒, adîkz॒ zne॒ पो॒तो॒ण॒ न॒ओ॒. — Sa॒z॒ kîndă॒ ko॒me॒ta॒ va॒ fi॒ मा॒i॒ मा॒रे॒ de॒ kîtz॒ न॒मि॒त॒ळ॒, अ॒थ॒चि॒ पो॒ate॒

kx अ॒पो॒नि॒इ॒ड-॒se॒ fo॒ap॒te॒ म॒ळ॒त॒ de॒ न॒मि॒त॒, o॒ स॒z॒ त॒रा॒z॒ ko॒me॒ta (ka॒ zne॒ को॒ण॒ क॒ारे॒ अ॒रे॒ o॒ मा॒s॒z॒ मा॒i॒ मा॒रे) ने॒ न॒मि॒त॒ळ॒ नो॒स॒r'॒ क॒त्रे॒ sine, शि॒ म॒ळ॒क॒r'॒ k॒ न॒मि॒त॒ळ॒ न॒z॒ va॒ क॒डे॒a॒ ने॒ste॒ ko॒me॒tz॒ स॒द्रो॒वि॒इ॒ड-॒se॒ în॒ मि॒ de॒ ब॒ख॒जि॒ क॒म॒ळ॒ ka॒de॒ o॒ वो॒म-॒tz॒ इ॒त॒r'ो॒ चे॒ता॒z॒ व॒र॒ख॒त॒शे॒अ॒sk॒, तो॒ळ॒ पो॒ate॒ वे॒चि-॒न॒त॒ते॒a॒ zne॒ को॒ण॒ ka॒ अ॒चे॒ला॒ अ॒ल॒ zne॒i॒ ko॒me॒te॒ मा॒रि॒, स॒z॒ त॒रा॒z॒ अ॒ने॒ले॒ ओ॒चे॒अ॒ळ॒ क॒त्रे॒ sine॒ अ॒द॒खि॒इ॒ड॒ zne॒ न॒ओ॒ळ॒ का॒ता॒क॒लि॒s॒m॒ अ॒पो॒s॒; sa॒z॒ इ॒न॒फ॒ा॒मि॒इ॒ड॒ (fi॒इ॒ड॒ k॒ ko॒me॒te॒le॒ sîntă॒ पो॒ate॒ fo॒ap॒te॒ इ॒न॒fo॒का॒te) स॒र॒फ॒ा॒de॒ न॒मि॒त॒ळ॒ kx॒ zne॒ fo॒ळ॒ जे॒ने॒र॒ा॒ळ॒, क॒ारे॒ va॒ नि॒-॒मि॒क॒चि॒ तो॒ळ॒ चे॒ se॒ अ॒ल॒z॒ ने॒ ग॒लो॒व॒ळ॒ नो॒स॒r'॒.

Aचेते inimi spikoase अं शि र॒सि॒त॒ în॒ ना-॒त्रे॒r'॒ म॒ळ॒te॒ e॒से॒म॒ले॒ क॒ारे॒ ले॒ अं इ॒त॒रि॒त॒ în॒ स॒रि॒का॒ लो॒र॒. — Este॒ इ॒त॒r'॒a॒दे॒व॒r'॒ fo॒ap॒te॒ इ॒ते॒पे॒स॒अ॒ntă॒ a॒ नो॒मे॒ने॒ अि॒चि॒ अ॒चे॒te॒ e॒से॒म॒ले॒.

Între planetele Mărsă și Ixhitepă se află m॒ळ॒te॒ प॒ला॒ने॒te॒ मि॒चि॒ क॒ारे॒ se॒ क॒ि॒अ॒m॒z॒ *Astepoide* (॒चे॒रे,॒ *Halas*, *Ixno*, *Besta Astepca* म. च. ल.); ए॒ले॒ sînt॒ fo॒ap॒te॒ मि॒चि॒, fo॒ap॒te॒ अ॒पो॒अ॒ने॒ zna॒ la॒ अ॒ला॒, शि॒ क॒ि॒अ॒r'॒ क॒-॒रि॒ए॒ने॒ लो॒र॒ se॒ ता॒ओ॒ zna॒ ने॒ अ॒ला॒; în॒ fi॒ne॒ न॒z॒ से॒अ॒त॒न॒tz॒ मि॒चि॒ इ॒त॒r'॒zne॒ kîndă॒ kx॒ चे॒ले॒-॒a॒-॒अ॒te॒ प॒ला॒-॒ने॒te॒; मि॒इ॒त॒r'॒अ॒चे॒ste॒ इ॒म॒पे॒रि॒ख॒r'॒r'॒ s'अं॒ इ॒न॒क॒रे॒दि॒ग॒त॒ळ॒ अ॒स॒त्रो॒मि॒ k॒ अ॒चे॒ste॒ *astepoide*॒ sîntă॒ नि॒म॒te॒ ब॒-॒क॒जि॒ sa॒z॒ र॒मि॒त॒मि॒ण॒s॒r'॒ d'o॒ मा॒रे॒ प॒ला॒ने॒tz॒ क॒ारे॒ s'a॒ स॒द्रो॒वि॒त॒ în॒ स॒रि॒म॒अ॒ने॒त॒ kx॒ म॒ळ॒जि॒ से॒को॒l॒ मा॒i॒ 'na-॒in'e॒; dară॒ fi॒इ॒ड॒ k॒ अ॒स॒त्रो॒मि॒ *Ejintient* शि॒ *E-॒le॒ni*॒ n'अं॒ न॒ख॒त॒ळ॒ ने॒दे॒a॒ मि॒चि॒le॒ *astepoide* (ने॒अ॒वि॒इ॒ड॒ ते॒ले॒s॒को॒णे॒), de॒ अ॒चे॒a॒ न॒z॒ नो॒मे॒ने॒s॒k॒ de॒ मि॒चि॒ o॒ प॒ला॒ने॒tz॒ अ॒f॒i॒इ॒ड॒-॒se॒ इ॒त॒re॒ Mărsă॒ शि॒ Ixhitepă. प्रि॒n॒ ख॒रि॒मा॒रे॒ este॒ इ॒न॒वे॒दे॒पा॒tă॒ k॒ का॒ता॒स॒तो॒फे॒रे॒ *astepoi-॒de॒लो॒र॒z॒ त॒रे॒खे॒ se॒ se॒ fi॒ इ॒ति॒म॒ला॒ळ॒ मा॒i॒ 'ना॒in॒te॒ de॒ इ॒न॒चे॒न॒त॒ळ॒ ए॒सि॒ते॒ण॒ge॒ इ॒तो॒रि॒ए॒ जे॒ने॒ख॒ळ॒ ओ॒मे॒ने॒s॒k॒, adîkz॒ चे॒ळ॒ मा॒i॒ न॒ख॒जि॒ मा॒i॒ 'ना॒in॒te॒ de॒ दि॒ख॒वि॒ळ॒ *Biblik* (नो॒तो॒न॒ळ॒ ल॒खि॒ *Noe*). A॒चे॒अ॒s॒z॒ स॒द्रो॒वि॒रे॒ a॒ zne॒i॒ प॒ला॒ने॒ti, a॒ न॒ख॒त॒ळ॒ स॒z॒ se॒ ख॒मे॒ze॒ न॒स॒मा॒ प्रि॒-॒t॒r'ो॒ ko॒me॒tz. — Dară॒ अ॒फ॒र॒z॒ din॒ *astepoide*॒ अं॒ र॒-॒मा॒s॒ în॒ स॒रि॒म॒अ॒ने॒t॒ शि॒ अ॒ले॒ ख॒रि॒ओ॒से॒ स॒वे॒ने॒रे॒ दि॒n॒ अ॒चे॒a॒ मा॒रे॒ प॒ला॒ने॒tz॒ स॒द्रो॒वि॒tz; fi॒e-॒का॒रे॒ din॒ नो॒f॒ a॒ व॒ळ॒त॒ळ॒ ने॒पे॒रे॒मि॒ळ॒ व॒रे॒ o॒ दा॒tz॒ नो॒अ॒ते॒a॒ k॒ ka॒de॒ o॒ stea॒ din॒ चे॒र॒z॒ sînt॒rि॒इ॒ड॒-॒se॒ în॒ द॒र॒म॒ळ॒ळ॒ क॒डे॒पि॒. Dară॒ în॒ नो॒ण॒जि॒le॒ ल॒खि॒ *Avrăz*॒ शि॒ *Noem-॒vri॒e*॒ se॒ इ॒ति॒म॒ला॒z॒ de॒ म॒ळ॒te॒ o॒r'i॒ ka॒ त॒t॒r'ो॒ नो॒अ॒ते॒ s॒te॒ मि॒ मि॒ de॒ अ॒से॒मे॒ने॒a॒ stea॒le॒ स॒z॒ se॒ वा॒z॒tz॒ क॒-॒zî॒इ॒ड॒ din॒ चे॒र॒z. — A॒क॒म॒ळ॒ इ॒ति॒म॒ळ॒ k॒ अ॒चे॒a॒ste॒ este॒ न॒स॒मा॒ o॒ अ॒म॒जि॒रे॒ ontikz; o॒ stea॒ न॒z॒ ka॒de॒ मि॒चि॒ o॒ दा॒tz॒ din॒ चे॒र॒z, dară॒ अ॒चे॒te॒ न॒ख॒त॒रि॒ ल॒खि॒नो॒आ॒o॒ k॒ारे॒ ni॒ se॒ इ॒n॒f॒yि॒मे॒अ॒z॒ s॒s॒z॒ în॒ अ॒ए॒r॒z॒ ka॒ नि॒म॒te॒*

stela mișkindă-se către noi și stîrîndă-se pe dîrmă, sîntă niște pietre mici care kadă ne pîmîntă din goličisnea zăiversălă. Aceste pietre aș o kompoziciune kimikă care nă o răsîmă la niči o materie pîmînteaskă. Kimistiă le nămeskă *pietre kosmice*. Pîmîntălă nostřă meprîndă în kariera sa (eklintika), dă kîte o dată neste ačeste pietre, le trače către dînsălă, și așă a-žnăgă ele la noi. Dară întrebîndă-ne. ce kăză ačeste milioane de pietre kosmice în goličisnea lămii? Știînda ne răsunde kă ele sîntă iarăși niște mici pîmîntice de rșine din pomenita planetă mare sdrosită prin aproniereă znei komete; apoi de atănci înkoače nînz n'a dată pîmîntălă neste ele, aș fostă zăblîndă eratiče în spațielă zăiversălă. Iată dară ză argămentă năoș nentřă sdrosiereă znei planete în firmamentă, și totă de o dată fiîndă ză argămentă năoș nentřă zăblărea pîmîntălă în spațielă lămei împrețirălă soarelă!

Apoi și ne sřfața pîmîntălă nostřă rșimă niște zřme materiale care ne dovedeskă kă korpările cherăși inflăează zălă așăpra alătia prin kădereă zăkădiloră materiale dîntřă-nălă așăpra alătia.

Istorieă Eleniloră ne povestente de o piatră care a kăzătă din cheră în rșelă nămită *Eros-Notamos*. Bestitălă Aleksandră de *Štbold* ne povestente de măte pietre meteorice mară ce se află sîngăratice în lokără năstioase ne pîmîntă. Aceste pietre sîntă mară și staă ne pîmîntă, dară nă sîntă kreskăte de dînsălă niči nă sîntă akoperite kă pîmîntă poditoră, și nă se află în mișlokkălă mănciloră nietroșă, în fine ele ni se înfășează tokmă kă kindă ară fi kăzăte de sșă (*pierres météoriques ou de l'atmosphère*). — Apoi se întimplă kîte o dată kă niște mese mară de feră (*blocs erratiques*) kadă din cheră (din aeră) ne pîmîntă. Lîngă Agramă în Kroația a kăzătă ză blokă foarte mare la 26 Măi 1751; lîngă orașălă *Ieniseikă* în Siberia se află ză blokă eratikă (plă ș de feră chereskă) de 700 kilograme; în Olăma (lîngă *St. Iago*) este ză blokă eratikă care kîntărește 14000 kilograme; dară lîngă Meksiko este ză blokă de 19000 kilograme, apoi lîngă malările rșelă Senegală sîntă blokă eratiče d'o măřime nă măi însemnată. În kabinetă mineralojikă

de Biena și de Parisă amă zăzătă nițpi meteorice d'o măřime prea însemnată. O simțire kșrioasă m'a pătrăză afăindămă lîngă ačeste pietre dîntř'o ală lăme!

Șrika de aproniereă znei komete la pîmîntă, a fostă în anălă 1836 foarte serioasă. Înaintea sosierei kometei lă Halley, toate gazele și kalendarele vorăea de Șrika păpădieră pîmîntălă în ačestă ană (1836) din kassa ačestei komete. Ză Engleză estravarantă a mersă în ačeastă idee prea denapte în kîț a dată lokă la o anekdotă oriținală. Elă a avăț o stare mare și o zăză voîndă nentřă zřmășii omenită care voră rșminea ne pîmîntă dăză ačestă kataklismă năoș. Dară și zăză voînda englezălă iarăși a fostă oriținală; elă a hotărită a lăsa o bibliotikă ċenerală nentřă ačelă care voră trăi în lămea năoș. Kăți, 'șă-a în kîpsită elă; *Tatăl* și Noe zăche Biblea a păstrată în Arta čeva din toate dobitoăcele, în lokă kă tatălă Noe a păstrată măgarălă, eș voîș păstră korăi nentřă lămea viitoare, kăți despre măgară nă mă temă; eș voră fi totă-d'ăzna în lăme. A kelăsită toată starea lă foarte însemnată kămpărîndă kărăi. S'a și sfirșită starea, și bibliotika ċenerală totă nă s'a komplekăsită; atănci englezălă a începtă a se împrăzăta la bană, dîndă polițe de a plăti la 1-iă Ianărie 1837 (fiîndă kă se rîndise kă atănceă pîmîntălă fiîndă de mălă păpădită, nă se va măi rșă kreditorăi zăi care voră cheră bană, niči trăzănalără de komerță prin care se voră cheră). Dară supă nenorăčiereă lă, kometa a fostă destălă de amăbilă nentřă noi oamenăi, a tpekătă întř'o denărtare respėtabilă de la pîmîntă; apoi la 1-iă Ianărie 1837, toă kreditorăi care aș rșmasă în ničioare neatănișă de niči ză kataklismă, s'aș prezentă la englezălă nostřă filăntropikă și negăzîndă lă în stare de a plăti polițile sale, 'i aș vîndătă prin lițitagiă toată bibliotika; așă dară englezălă nostřă de și nă s'a înekătă în očeană. pkekăză se temăse, totă a măřită ne zřmă de foame ne zăkată.

Ačeastă temere serioasă de păpădieră pîmîntălă kăzătă prin o kometă, s'a potolit de kind astronomălă *Olberăș* a arătată prin ză kăkkălă bine întemeiată, kă între 439 milioane de ko-

mete care sîntă marî kă pîmîntulă nostîră, nă-
 maî şna poate a'la alînce; anoi fiîndă kă pe toîă
 anăă (sokotîndă şnaă neste astăă) vină dot
 komete în perieăă (apronîndă-se la soare mi
 la noi), de a'cea nă poate fi pîmîntulă nostîră
 atînsă de o kometă, cheă maî năşînă maî 'nainte
 de 220 milioane de anî! — Odîxînjî-vă dapă,

domniară! Pînt' atîncî este mătăă timnă, mi
 o s' faceăî bine s' nă v' şnepiagî în zadapă
 kă în anăă 1857 mi maî kă seamă a nă isklăi
 poliăie de pîntă a doa zi dăp' pîntăiepa
 pîmîntulă, kămă a fîstăă eurlezăă întemeiată
 pe kalendarele profete!

Aeră.ă otîrăvîă.

II.

Cheă maî mare parte a nenorocîrîoră che
 se întîmplă prin gasă avîdă karbonîă, se în-
 timplă la ferbera lăkrărîoră şupîrtoase pre-
 kămă la vină, pakîă mi bere. A'ceste fîside se
 penă în kăşîgîmî marî în pîntăie sope a ferbe
 astă-felă kă aerăă otîrăvîă saă avîdă karbonîă
 s' desvoală akolo în marî kăşîgîmî; kăşî se
 ştie kă şăă volămă de 14 pîntăie kăşîe d'a-
 cheste fîside, desvoală şăă volămă d'avîdă kar-
 bonîă d'o mîrîme de 450 pîntăie kăşîe. Dapă
 vinăă mi berea kîndă ferbe, desvoală maî mătăă
 aeră otîrăvîă de kîă şupîă saă pakîă în disti-
 latopî. De a'cea oamemî kare nă sîntă obîc-
 năşîgî kă asemenea lokărî, vizîlîndă asemenea
 ştabîmente, s' între akolo kă cheă maî mare pre-
 kazîşne mi grîşă mi s' nă aşale pe lăkrătopî
 a'cestopă lokărî kare î zîă kă nă e nîmîă.
 fiîndă kă mi eî întîr akolo fîră vîămare; kăşî
 eî sîntă obîcînjîgî kă a'ceştă aeră otîrăvîă mi o-
 bîcîşăă poate s' adăkă pe omă s' nă pîtimeaskă
 keapă d'otîrăvîrîe cheă maî pozitivă.

Prekazîşnîe che se şrmează sope a în-
 pedeka adăparea aerăă otîrăvîă în asemenea
 lokărî, sîntă de dot felărî; adăkă opî kă s' în-
 tîpodăce akolo şăă sistemă de răşî kare fîăă
 kă aerăă s' pîefîră desă, maî kă seamă în
 ştratele de joşă ale pîntăiei, opî kă konsîstă a
 kombîna mi a lega xîmîceme gazăă avîdă kar-
 bonîă kă vîo ală materie kîmîă. Metoda
 d'întîa este maî şîmulă îns' nă toîă d'asna prak-
 tikabile, kăşî e de tîreşîngă kă a'ceste răşî s' ş-
 fie năse foapte joşă lîngă fîndăă pîntăiei mi
 kă afapă de pîntăie s' se afîe şăă şanăă saă
 o groapă adînkă şăă gazăă s' se lase înkă
 maî joşă de kî ş fîndăă pîntăiei, atîncî nîre-

mită kă nă va fi în pîntăie nîcî şăă aeră otîră-
 vîă mi vîămătopă; îns' nă toate pîntăiele sîntă
 fîkăte astă-felă kă s' se noată întpodăce ase-
 menea răşî. De a'cea în mătăe kazşî sîntă
 oamemî şîngî a kăşî mătă kă pîntăiele kă s' ş-
 skoayă gazăă avîdă karbonîă d'akolo prin nînte
 mamîne pneumatiche ş. c. ş.

Metoda a doa konsîstă d'a năne întp'o ase-
 menea pîntăie vapă nestînsă, adăkă vapă nestînsă
 are pîntăiatea kă întîe mi aşoareă desne
 mătă gază avîdă karbonîă pîekămă mi aşpî
 d'ant' che se afîe în aeră. Ama dapă dăkă întp'o
 pîntăie şăă ferbe vînspl mi bere, s' năne în
 mătăe lokărî grămezî de vapă nestînsă în kăşîmî
 marî, atîncî pîntăie nă năşă kă va fi kăşîgîă
 de aerăă otîrăvîă anoi mi şkată. Dapă vapăă
 tîreăe penoîă (pîememăă) din timnă în timnă,
 îns' nă tîreăe pîekată, çî este foapte şăă d'a
 şepî dîentă materiea de întîrîmîntăă kîmîă-
 rîoră; saă k'ăă amestekă kă ant' mi făă dînt-
 p'însăă kă nînte rîongşî kare apăă din năşă
 în kăntăie de vapă, atîncî îapă va pîdeveni
 vapă şăă nentş kăşîdîpe s' ş nentş kăşîşîpea
 pîntăieoră, Tîeî-zevî de oka vapă nestînsă o
 de aşşşă sope a kăşîga o pîntăie d'avîdă kar-
 bonîă pîememăă din ferbera şăă kăşîgîmî de
 400 oka vină saă bere.

Kîndă are çîne-vă tîreşîngă s' între în-
 tîrăă lokă şăă se afîe adănată gază avîdă
 karbonîă, atîncî tîreăe maî nainte se denş-
 tează a'ceştă gasă din pîntăie. Dăkă pîntăie este
 astă-felă fîkăte kă nă poate s' skoayă akolo
 desne a'ceştă gasă prin deskîdepea fepestîoră
 mi pînoîpea aerăă, atîncî s' şloboază akolo
 kîte-vă năşî saă nîstăle înkărate; pînt' a-

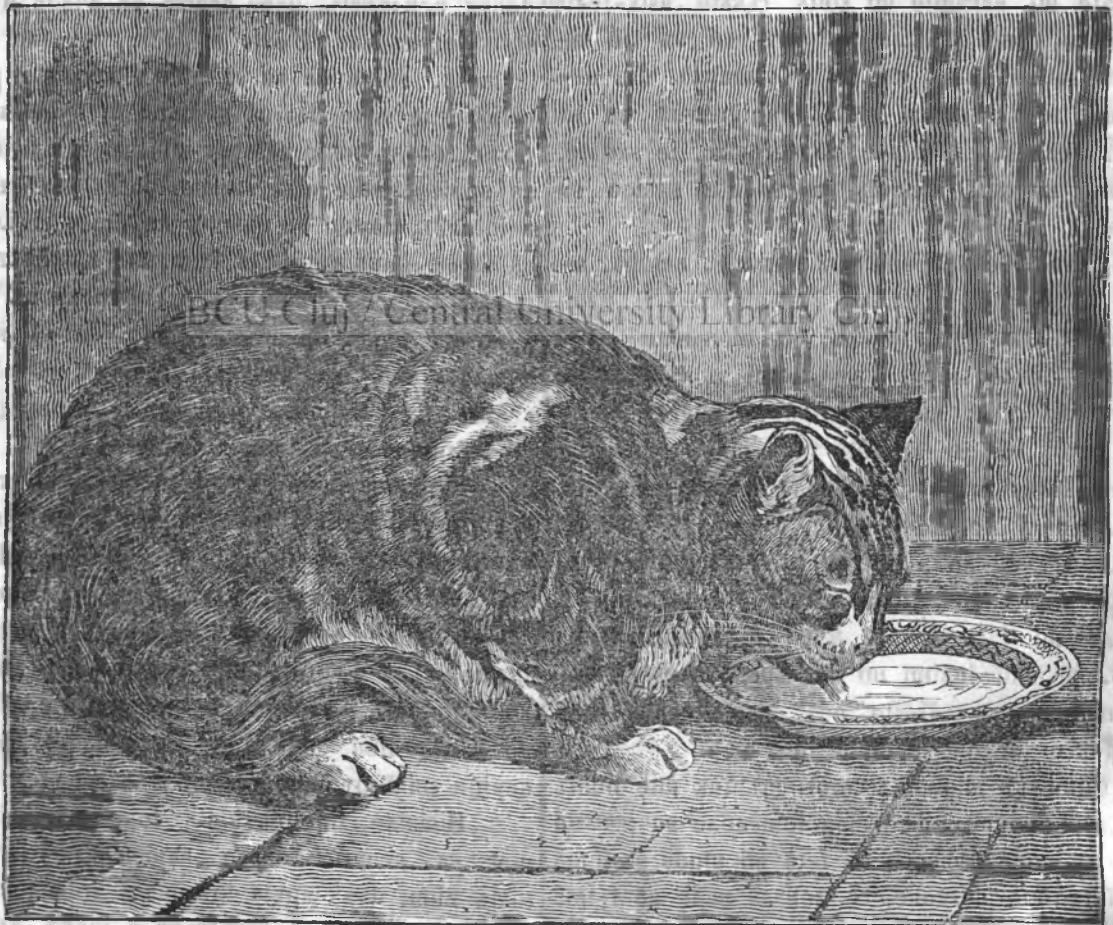
честл мизлокл, интрапча ин нивнлц нлмал есте периклосл. Асемenea есте вине д'а тспна жосл пе сандлл ачестел нивнлце о къллчлме маре де анл ин каре с'а стлнсл варл.

Операцлнеа ардепел варлел ин кълтоаре поате сл дебле периклосл шл кепл а да моартеа оаменлорл; адекл клндл кълтоарле стал слободл ин аерл шл ал жнл кошл стрлнтл, алнчл аерлел отрлвлтл каре еасл прлн кошл, се амеслекл лндатл кл аерлел амосферлкл шл сл перде; дарл клндл асемenea кълтоаре слнтл пхсе ин мизлоклел алтора клдлрл ин клтл аерлел отрлвлтл пх поате сл се аместлче вине шл кърлндл кл аерлел амосферлкл, алнчл оаменл че лккрежл ллнгл

жнл асемenea кълторл, слнтл ин перлколл. Ин о-рамлел Марселл с'а лнтлмлатл кл днтре манте оаменл че а локллтл лнтр'о касл жнде с'а аллатл ин кър'е пе слрлшл жн кълторл де варл, ал мх-рлтл члнчл, длн казла газлел ачлдл карбонлкл каре а скосл кълторл шл а отрлвлтл аерл касел. Алт датл с'а лнтлмлатл кл оаменл каре с'а клклатл ллнгл глра кълторлел адопллндл аколл, пх с'а мал скллатл.

Еатл о лекцлне праклклл лопрте лмпортантл пентрл ачееа каре се оклпл кл ардепел варлел шл кл алтл рамлрл де лндлстрл каре продрлкл ачлдл карбонлкл сал аерлел отрлвлтл.

Hisika.

Hisika (Felis domestica.)

Hisika (Felis domestica, Chat, Katze) есте челл мал млкл шл челл мал пллклл анлмалл днтре тоате анлмалеле каре слнтл копрлнсе ин пелелл Felis (hisika). Корпел слл лхнл шл граллосл, есте пхсл пе нлчлоаре склрте, дрекеле сал

стал дпентл, насслл слл есте прлпорцлналл дарл таре шл голл; глра са есте млкл лнконл'лрлтл де мхстлцл тарл, апе шл десслтл оклл нлште перл тарл, дарл оклл слл слнтл марл шл стал жнлел ллнгл аллел мал апроане де клтл лл орл-че анлмалл.

Пшпала, каре ин интэперикъ есте маре ши ро-
тэндъ, зюа есте ка о крѣпѣтѣрѣ сѣвѣре, де
ачеаа нисика vede zi а кѣ о маре грестате; аста
есте ши кавза кѣ нисика префереазъ а dormi
зюа ши а змѣла поантеа. Вѣста нисичлорѣ про-
дѣче о скимбаре ин колоареа оклорѣ лорѣ каре
сѣнтѣ албастри ла нисичле тинере верзи ла чете
крескѣте ши галбенѣ ла челе бѣтрине. Кѣте одатъ
се обсервѣ кѣ зпѣ окѣ есте верде саѣ албастрѣ
ши чедѣ-латѣ а devenѣтѣ галбенѣ.

Лѣмба лорѣ есте сѣвѣре ши ларгъ ла вѣрлѣ
ши есте аконерѣтѣ кѣ кѣ ниуте snini мѣчѣ ши тарѣ
маѣ кѣ seamъ kindѣ есте зскатѣ. Пѣчюареле
лорѣ денainte аѣ кѣте чѣнчѣ degete ши челе де
d'indѣрѣтѣ кѣте патрѣ. Гѣареле лорѣ сѣнтѣ лѣнчѣ
кѣрларате ши аскѣпите ши стѣтѣ фѣкѣте астѣ-фелѣ
кѣ нисика поате сѣ ле петрагъ ши сѣ ле а-
скѣпѣте интр'о теакъ ка сѣ нѣ неарзѣ дин ас-
кѣпѣреа лорѣ; нѣмаѣ kindѣ анималѣлѣ ва сѣ
принзѣ чева саѣ сѣ атаче не чѣно-ва, ле scoate,
интокмаѣ ка зпѣ soldatѣ че scoate sabiea са
дин теакъ.

Нисика есте зпѣ анималѣлѣ плѣкѣтѣлѣ, зшорѣ, а-
цѣрѣ ши foapte волѣпосѣ (tabiet.лѣлѣ). И пла-
че totѣ-d'azna сѣ шеазѣ не мобѣлеле челе
маѣ моѣ; аколо шеаде, жоакъ ши сѣ тѣвѣлѣуто;
аре ши зпѣ гѣстѣ маре pentрѣ плѣчѣрѣле ато-
рѣлѣ, дарѣ femelеле сѣнтѣ инкѣ маѣ а̀pinse де
кѣтѣ maskѣлѣ а фаче кѣртеа ла фѣрмоаселе лор.

Ачѣастѣ а̀pindepe цѣне 9 саѣ 10 зѣле ши
се интимлѣ де доѣ, тѣрѣ орѣ не аѣдѣ адекѣ прѣ-
тѣвара ши тоамна. Нисика есте борѣоасѣ 55—56
де зѣле ши fatѣ патрѣ, чѣнчѣ нѣл каре, kindѣ
naskѣ, аѣ окѣ инкѣмѣ ши аѣ зпекѣ foapte мѣчѣ
саѣ маѣ нимикѣ. Несте ноѣ зѣле deskidѣ окѣ
ши зпекѣле ле крескѣ ши денѣнѣ марѣ.

Гѣнд кѣ мѣртаниѣ (kotoi) мѣлѣнк кѣте одатѣ
нѣл лор пронрѣлѣ, де ачѣаа femelеле се аскѣнд
kindѣ се simтѣ кѣ ворѣ сѣ фете ши kindѣ сѣ темѣ
кѣ мѣртаниѣ а deskонерѣтѣ локѣлѣ знде аѣ фѣлатѣ
атѣнчѣ сѣ грѣбескѣ ши мѣтѣ нѣл ла зпѣ аѣтѣ
локѣ маѣ аскѣнсѣ ши маѣ неакчѣзѣбѣлѣ. Дарѣ
modѣлѣ кѣ каре факѣ ачѣастѣ операциѣне есте
кѣрѣосѣ, адекѣ инчѣнѣ аѣ лѣнчѣ де десѣтѣлѣлѣ гѣ-
тѣлѣ обѣчѣндѣ астѣ-фелѣ ка сѣ sie prinшѣ ин
ачѣстѣ локѣ, не зпѣтѣ ил а̀пѣкѣ tape де гѣтѣ дарѣ
нѣ аша tape ка сѣ стрѣце. Астѣ-фелѣ нѣртѣндѣ
кѣ мѣндрѣе нѣл лорѣ, мергѣ кѣ канѣ рѣдикѣтѣ

ин сѣсѣ ка сѣ нѣ атѣнчѣ нѣл пѣмѣнтѣ кѣ пѣчюа-
реле лорѣ; дарѣ kindѣ нисика ил нѣне жоасѣ, ларѣ
ил лѣнчѣ дрѣнтѣ tendреадѣ.

Нисичеле, дѣне че аѣ датѣ цѣцѣ нѣлорѣ лорѣ
кѣте-ва сѣнтѣмѣнѣ, инчѣне аѣ да оарешѣ-каре ин-
стрѣкѣу зне, адекѣ ил инвацѣ сѣ принзѣ шоарѣчѣ
ши пасѣрѣ мѣчѣ; ил обѣчѣнескѣ ка сѣ мѣлѣнчѣ
карне, ил нетрѣкѣ знде змѣлѣ ши ил а̀пѣрѣ кѣ
кѣрацѣлѣ ин контра кѣнелорѣ ши а тѣтрора каре
арѣ воѣ сѣтѣ атаче. Атѣнчѣ фѣзѣномѣеа лорѣ, totѣ
d'azna дѣлчѣ ши блѣндѣ, девѣне индатѣ фѣрѣоасѣ;
окѣ сѣтѣ s'а̀pinдѣ. deskide кѣ фѣрѣеа гѣра ши а-
ратѣ дѣнчѣлѣ амерѣнчѣторѣ: не kindѣ де некѣзѣ,
мѣстѣдѣле ил трѣмѣсѣрѣ (ка ла зпѣлѣ оамѣнѣ некѣ-
жѣлѣ) ши дѣн корѣлѣлѣ лорѣ easѣ атѣнчѣ о о-
доаре неплѣкѣтѣ, каре seamъ кѣ ачѣеа а верзѣлѣ
стрѣкѣте; пѣрѣлѣ ил есте сѣлѣрѣлѣ, зпекѣле лѣсѣте
ин жоасѣ, sninареа са сѣ рѣдикѣ ши сѣ кѣрѣеазѣ,
пѣчюареле sale денѣнѣ цѣенене; ин ачѣастѣ пози-
циѣне, еа сѣ нѣне нѣнтѣа кѣнелѣлѣ ши фаче кѣте-
ва сѣлѣтѣрѣ супе а̀лѣ снѣрѣа; дарѣ дакѣ елѣ totѣ
нѣнтѣеазѣ, атѣнчѣ се арѣнкѣ не дѣнсѣ ши лѣлѣ атакѣ
кѣ фѣрѣе; дарѣ дакѣ елѣ фѣче, лѣлѣ зпѣеазѣ кѣ иѣ-
цѣелѣ, инсѣ нѣмѣлѣ ка сѣ се а̀сѣрѣеце кѣ а пле-
кѣтѣлѣ, не зпѣтѣ сѣ инларчѣ ла нѣл еѣ каре ин
ачѣстѣ тимѣлѣ s'а аскѣнсѣ де фѣрѣкѣ; еа атѣнчѣ ил
кеамѣ кѣ ландреѣтѣ, ил адѣнѣ, ил инварѣцѣшеазѣ
ши ил лѣнчѣ кѣ зпѣ маре а̀порѣ.

Нисика есте, ка сѣ зѣчѣмѣ аша, зпѣ «пѣрѣтенѣ
лѣлѣ тѣперѣмѣлѣ» кѣчѣлѣ се аратѣ к'о маре tendреадѣ
нѣ нѣмѣлѣ кѣтѣре нѣл сѣлѣ пронрѣлѣ, чѣ ши кѣтѣре
нѣл зпѣлѣ лѣтѣ неамѣлѣ, мѣкарѣ ши аѣ инамѣчлорѣ
сѣлѣ. Sonini паконтѣ кѣ о нисикѣ а нѣтрѣлѣлѣ кѣ
дѣгеле еѣ, долѣ кѣлѣлѣ тѣнѣрѣлѣ каре аѣ пердѣтѣ мѣтѣа
лорѣ; о лѣтѣ асеменеа интимлѣаре s'а интимлѣлѣ
ши ин Анрѣеа знде о нисикѣ а нѣтрѣлѣлѣ долѣ ве-
верѣце мѣчѣ рѣтамѣлѣ орфанѣ.

Нисичѣле тѣнѣре сѣнтѣ foapte цѣнѣле, ши
маѣ кѣ seamъ foapte кѣрѣоасѣ; елѣ жоакѣ
лоатѣ зюа, дарѣ зрѣлѣ ин жоакѣлѣ лорѣ ши оарешѣ
каре рѣстѣте; елѣ змѣлѣ кѣ о маре атѣнчѣне
ши кѣ вѣкленѣе ка сѣ принзѣ не пасѣрѣ ин ко-
лѣвѣле ши дѣне че ле аѣ а̀pins, сѣ жоакѣ кѣ дѣн-
селе ши не зпѣтѣ ле оторѣ. Дарѣ аѣ обсерватѣ
кѣ нисичѣле kindѣ сѣнтѣ бѣне нѣтрѣте, нѣ мѣлѣнчѣ
пасѣрѣ тѣнѣре; нѣмаѣ kindѣ ласѣ чѣне-ва не нисика
лѣлѣ сѣ моарѣ де foame, атѣнчѣ де невое, мѣ-
лѣнкѣ ши не пасѣрѣ дѣн колѣвѣе ши атѣнчѣ се дес-

воалъ ла дінселе инстинктылă рониреі ми а лъ-коміеі ін челъ май mare gradă, dară fiindă къ нисика п'аре, ка кінтеле, о одоаре финъ, де ачеаа інпревзінгеазъ еа totă-d'азна okii ei mi пэ гонеште зыѣ анималă нінъ kindă п'алă vede.

Pisika termineazъ крештереа са ін тимпă де 15 саѣ 18 лѣнѣ; еа poate сѣ фете инкѣ нінъ п'а ажнсъ ла вѣрста д'анă анă; треште нінъ ла 10 саѣ 12 анѣ, dară синтă д'о натъръ мѣлтă май деапънъ де китă аале анимале каре трешкă май мѣлтă. Синтă кеарă ін старе а рѣзда мѣлтă тимпă фъръ мінкаре. Сѣ шtie кѣ с'а гѣситă нисичѣ каре аѣ рѣмасă инкисе шѣ немінкате доз-зечѣ шѣ патрѣ де зиле; кѣ toate ачестеа еле п'аѣ мѣрпитă де foame шѣ аѣ трѣитă.

Pisicеле мѣнникă шѣ machinъ инчетă; кѣчѣ дингѣі лорă синтă скърѣі ми астă-фелă ашезаѣі кѣ лѣ сервă май мѣлтă спре а рѣне, де китă спре а мѣчина вѣкателе; де ачеаа каѣтъ еле кѣ преферинѣ дѣне карнеа чеа май моале шѣ май кѣ seamă ле плакă пештеле. Dară апъ беаѣ мѣлтă.

Somnăлă лорă е ін ценере foarte ошорă шѣ пэ dormă totă-d'азна kindă ni се паре поз кѣ dormă; нѣмай kindă с'а ostenită мѣлтă дѣне о лѣнгъ примѣларе не аконеримѣрѣле каселорă, саѣ kindă аѣ мінкатă преа мѣлтă, атнчѣ синтă ostenite шѣ dormă foarte греѣ; kindă сѣ скоалъ,

динă пичоареле ценене шѣ спинареа кѣрватъ ка kindă арă fi kokoshate.

Pisika are diferite modărѣ а esprima мѣлцѣмѣреа саѣ немѣлцѣмѣреа, doringa шѣ афекѣиѣиле sale. Adeкă kindă синтă мѣлцѣмите, prodăкă о мѣрмѣре инчетъ шѣ неінтерпрѣнтъ, саѣ кѣ pidiкă знѣлă din пичоареле denainte, kindă drentăлă, kindă стнгръ шѣ интинзіндă атнчѣ деѣтеле пичиорѣлăі pidiкатă. Kindă pisika este некѣжитъ саѣ simăиндă ін sine о mare пасиѣне шѣ doringă, атнчѣ мишкѣ кѣ коода, о цине pidiкатъ шѣ кѣрватъ ми мерѣ drentă кѣтре обiekтăлă каре а аѣѣатă doringa ei.

Pisicile синтă foarte кѣрѣоасе; еле нинѣскă опѣ-че обiekтă каре лă інѣлнѣскă не дрѣмă; сѣ темă мѣлтă д'а 'шѣ ѣда пичоареле ін апъ, а-семеѣеа пэ poate сѣ сѣфере мѣроасе зрѣте шѣ май кѣ seamă fpiră; де ачеаа каѣтъ totă-d'азна дѣне знă кѣлкѣшă калдă, totă d'ачесте каѣзе каѣтъ локѣрѣ знде синтă пѣсе парѣмѣрѣі ми аале одоаре плѣкѣте. О нисикъ ва мерѣе мѣлтă май лесне ла знă омă парѣматă, де китă ла знă омă непарѣматă. Dară este о plantă odorantă нѣмитъ iarăа нисичѣі (nepeta cataria L.) каре prodăче ла нисичѣі о simăѣиѣне аша де delicioasă шѣ плѣкѣтъ ін кѣт наркѣ синтă transportate шѣ ін esclase де плѣчѣрѣ. (Ва зрѣта)

О плантă каре се плѣмбъ.

Kită de кѣрѣоасă, зиче жѣрналăлă лѣі Cham-berth ін London, арă пѣреа знора чѣиторѣі титлă ачестѣі артиколă, кѣ toate ачестеа asta este о fantă адеврѣатъ шѣ пэ вр'ѣн басмă, este знă лѣкѣрѣ каре есистъ шѣ пэ чева имѣинарă; ва инкѣ май мѣлтă, ачестъ plantă este аѣта де регѣлатъ ін promenаделе шѣ кѣлѣторѣіле еѣ не fie-каре ан, інтокмаѣ ка рѣндѣрелеле шѣ аале пасѣрѣі мерѣгѣоаре ін кѣлѣторѣіле лор анѣале. Интокмаѣ ка знѣі Енглезі богачѣі шѣ аристокраѣі мерѣгѣ не fie-каре анă вара ла Brighton саѣ ла знă алă локă пѣсă не цѣрѣмѣрѣле мѣреі спре а се рѣкорѣ. аша фаче шѣ ачестъ plantă не fie-каре анă вара о кѣлѣторѣіе лѣнгъ, денѣрѣиндă-se де локѣрѣі преа кѣлѣдроасе але Kontinentăлăі мерѣгіндă спре а се рѣкорѣ ін валѣрѣле мѣреі. Нѣ-меле ачестѣі plantе естраordinаръ este: *Anastatica Hierochontica* саѣ pose din Jericho ін лим-

ва вѣлгаръ (vezі Isisă 1857 No. 14 знде се а-лѣ шѣ firăра ачестѣі plantе). Arabii (Маѣрѣі) штиѣ din мѣлте tradiѣиѣнѣі понѣларѣ че се ра-портъ ла ачестъ plantă, понѣлѣі чеі античѣ 'шѣ аѣ имѣинатă кѣ ачестъ plantă posedă вѣртѣѣі естраordinаре, dară мѣкарă кѣ ачесте ideі синтă ниште fantasii имѣинаре, опѣ кѣмă рѣмѣне дес-тѣле miracule естраordinаре ла ачестъ plantă адекă импреѣизрареа май сѣсă лѣмитъ десуре кѣлеторѣеа регѣларъ а ачестѣі plantе каре не din афаръ пэ аратъ вр'о інѣѣиѣнаре естраordi-наръ шѣ impozantă. чѣ din контра тоатъ мѣрѣ-меа еѣ аѣеа ажѣнѣе ла wease цолѣрѣі.

Еатъ шѣ о алъ импреѣизрарѣ кѣрѣоасă.

Fiziologia plantелорă зиче кѣ pentрѣ кре-штереа оарешѣ-кѣрѣіа plantе синтă черѣте треі лѣкѣрѣі адекă: змезеала, кѣлѣдра шѣ аерă. Нѣ-май «роза din jericho» фаче ешѣенѣиѣне адекă еа

